

OSVÁTH BÉLA

(1926–1965)

Fiatalon, harminckilenc éves korában távozott közülünk. Életének java része szűkebb pátriánkban, Hódmezővásárhelyen és Szegeden telt el. Itt végezte középiskoláit, itt járt egyetemre, majd itt dolgozott a kulturális élet munkásaként.

Korán kezdte. A felszabadulás után, szinte még gyermekfóvel színházat szervezett Hódmezővásárhelyen — olyan színházat, melynek deszkáin a műkedvelők mellett a nemzeti színjátszás büszkeségei is felleptek, s a műkedvelők között is akadt két név, amelyet ma már az egész ország ismer: Bessenyei Ferenc és Gombos Katalin. Legendák születtek e régen: elmúlt vásárhelyi színház-kísérletről, mely hasznót hozott a városnak, a szereplő színészeknek, a műélvező közönségnek, csak éppen Osváth Béla fizetett rá — mint a magyar színjátszás kezdeteitől fogva a legtöbb jót, színvonalasát is adni akaró színidirektor.

Itt kezdte. A múlt és a jövő határmegyéjén. Amikor a régi színházi világnak kezdett már bealkonyulni, s az új, a szocialista színjátszás még csak a munkászínpadokon bontogatta szárnyait. Színházat csinálni keserves dolog volt akkor, de Osváth Béla lobogó színházszeretetét semmiféle megpróbáltatás nem tudta lehűteni. Sok mindennel próbálkozott rövid élete során: volt középiskolai tanár, TIT megyei titkár, múzeumigazgató, folyóirat rovatvezetője —, s fél lábbal egy kicsit mindig az újságírás pástján állt, erről főleg helyi lapjaink tanúskodnak, hiszen számtalan cikke jelent meg a Csongrád megyei Hírlapban és a Dél-Magyarországban —, de egyetlen világitó szerelme maradt mindvégig, a színház.

Pedig a kulturális élet más területein is eredménnyel dolgozott. Nem volt rossz tanár, tanítványok vallanak óráinak érdekességéről, s mint az ismeretterjesztés munkása, komoly eredményeket ért el. Az 1956-ot követő konszolidáció éveiben egyike volt azoknak, akik felismerték a falusi ismeretterjesztés hallatlanul nagy jelentőségét. Az országban szinte elsőként Csongrád megyében került az ismeretterjesztés centrumába a falusi kulturális munka. De a technikai adottságok még kezdetlegesebbek voltak — az előadókat és a szemléltető eszközöket kölcsönként autókkal szállították ki a falvakba, tanyaközpontokba. Csak szegény Osváth Béla lenne a megmondhatója, mennyi kín, idegesség és megalázkodás kísérte e nap mint nap megújuló kálváriát — melyből az idő múltával minden nehézség ellenére mégis színvonalas ismeretterjesztő munka bontakozott ki.

Amikor a fővárosba került, nemsokára visszatérhetett régi szerelméhez, a színházhoz. Amit rövid pályája elején megkezdett — a Szigligetiről, a Magyar Tanácsköztársaság színházpolitikájáról, a Szegedi Nemzeti Színház történetéről szóló tanulmányaival és a témával rokon újságcikkekkel —, azt most már teljes erővel folytathatta, mint a budapesti Nemzeti Színház dramaturgiájának vezetője. Hallatlan energiával látott munkához. Tevékenységének fókuszában a szocialista színházért, az új magyar drámáért vívott következetes, megalkuvás nélküli harc állott. Csak sajnálhatjuk, hogy e korán derékbatört pálya nem juthatott magasabbra a felfelé ívelésben, s a halála előtt megjelent vastkos tanulmánykötete, mely egy nagy koncepciójú összegezés körvonalait rajzolja ki, immár folytatás nélkül marad — a torzokra jellemző végig nem gondolhatott gondolatokkal, ki nem fejthetett okfejtésekkel, rugékonnyá nem finomíthatott belső logikával, összképpé már sohasem formálódható mozaik-darabkákkal. De így is őriz valamit a szintézis kontúrjaiból, mint ahogy a paloták tervrajzain felsejlik a majdan épülő ház.

Mindig mindennel sietett — sajnos a halállal is. Bohém alakját, a köréje fonódó legendákat, forrón izzó színházszeretetét nehéz és nem is szabad elfelejteni. A kegyelet nem szépíti Őt arányai fölé, de amiért szerettük és tiszteltük, az megmarad — és emléket kegyelettel megőrizzük.

PAPP ZOLTÁN

Hagyományos rovatainkat e számunkból részben a gazdag Bartók-anyag közreadása, részben kényszerű takarékosági okok miatt hagytuk el. Júniusi számunk kísérletképpen hét íven jelent meg — a szokásos ötfves terjedelem helyett —, és a többiek egy részét már e számunknál vissza kell takarékoskodnunk. Következő, októberi számunk viszont már ismét a hagyományos — Hazai tükrök, Művészet, Fórum, Kritika — rovatokkal jelenik meg. E számunkban közöljük Tóth Béla Gépek, emberek című sociográfiái riportsorozatának befejező részét is.

A Szerk.